

Limittäisiä aikoja ja vakaita aikeita

Progressiivisuuden ja futuurisuuden rajankäyntiä liikeverbillisessä *olla V-OssA* -konstruktiossa

HEIDI NIVA

1 Johdanto

Tässä artikkelissa käsittelen *olla menossa*-, *olla tulossa*- ja *olla lähdössä* -konstruktioiden käyttöä intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisukeinona. Intention ilmaisuina käsittelen tutkimuksessani esimerkiksi sellaisia ilmauksia kuin *Eli oon menossa elokuussa Powerparkiin*; *Milloinkas olette tulossa?* sekä *Ja taas on tuo sama ruikuttaja lähdössä Pattayalle*; ilmaukset *Syyskuu on tulossa ja vettä sataa niskaan* ja *USA ja NATO eivät missään tapauksessa ole edes menossa Jemeniin* taas ovat tulevien tapahtumien ennakointia.¹ Tavoitteenani on kuvata ja analysoida kyseisten konstruktioiden käyttöä, sillä tätä käyttötapaa intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisemisessa ei ole tähän asti juuri tutkittu. *Olla menossa*-, *olla tulossa*- ja *olla lähdössä* -konstruktiot (yhteisesti *olla V-OssA*) esiintyvät keskeisesti myös merkityksessä, jossa ne ilmaisevat parhaillaan käynnissä olevaa toimintaa eli progressiivisuutta: tätä käyttöä havainnollistavat esimerkiksi *No mut nyt oot ihan väärään suuntaan menossa*; *Ajattelen kotimatalla että odota ihan vähän, olen tulossa, ja kiirehdin askeleitani* sekä *Juuri kun olimme lähdössä kuulimme kaikki oudon äänen*. Pohdinkin kirjoituksessani myös sitä, millaiset seikat vaikuttavat *olla V-OssA*-konstruktion käyttöön kahdessa erilaisessa funktiossa: progressiivisuudessa sekä intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisuissa. Kiinnitän huomion erityisesti siihen, miten progressiivisuuden elementti, verbien leksikaalinen aspekti ja liikesemantiikka sekä liikkeeseen kytkeytyvä näkökulmaisuus vaikuttavat *olla menossa*-, *olla tulossa*- ja *olla lähdössä* -konstruktioiden käyttöön ja tulkintaan. Tarkastelen myös sitä, miten erilaiset syntaktis-semanttiset täydennykset vaikuttavat niiden merkitykseen. Teoreettisena viitekehystenä tutkimuksessa on konstruktiokielioppi sekä laajemmin kognitiivisen kielentutkimuksen näkemykset kielestä (esim. Fillmore, Kay & O'Connor 1988; Langacker 1991; Goldberg 1995, 2006, 2019; Fillmore & Kay 1999; Fried & Östman 2004; Diessel 2019).

1. Esimerkit ovat tutkimuksen aineistosta, joka on kerätty Suomi24-korpuksesta. Aineistoa on muutamissa kohdin täydennetty yksittäisillä internet-esimerkeillä. Ks. tarkemmin lukua 4.

Tutkimuskysymykset, joihin pyrin artikkelissani vastaamaan, ovat seuraavat: Millaisia syntaktis-semanttisia elementtejä *olla V-OssA* -konstruktion sisältäviin intentioiden ja ennakkoinnin ilmauksiin liittyy? Millainen *olla V-OssA* -konstruktio on futuurisuuden ilmaisukeinona? Ovatko *olla V-OssA* -konstruktiiviset intentioiden ja ennakkoinnin ilmaukset aspektiltaan progressiivisia? Mikä mahdollisesti motivoi *olla V-OssA* -konstruktion käyttöä intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisuissa?

Artikkelin aluksi tarkastelen *olla V-OssA* -konstruktion sisältämien *mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbien liike- ja aspektisemantiikkaa (2). Luvussa 3 käsittelen progressiivisuuteen (3.1) ja futuurisuuteen (3.2) liittyviä käsitteitä lyhyesti. Luvussa 4 esittelen ensin tutkimuksen Suomi24-korpuksesta kerätyn aineiston ja siirryn sitten analysoimaan *olla menossa*-, *olla tulossa*- ja *olla lähdössä* -konstruktioiden käyttöä. Keskityn analyysissä erityisesti muutamaa merkitykselliseksi nousevaan käyttötyyppiin (4.1–4.3). Luvussa 5 tarkastelen intentioita ja ennakkointia ilmaisevan *olla V-OssA* -konstruktion aspektimerkitystä (5.1) ja toimimista futuurisuuden ilmaisukeinona (5.2).

2 *Mennä, tulla ja lähteä*

Mennä, tulla ja lähteä ovat geneerisiä liikeverbejä: ne kuvaavat etenevää liikettä, mutta eivät spesifioi liikkeen tapaa samalla tavoin kuin esimerkiksi *juosta* tai *kieriä*. Konkreettista liikettä kuvaavan merkityskäyttönsä lisäksi *mennä, tulla ja lähteä* esiintyvät erilaisissa merkitystehtävissä ja rakenteissa, joissa liikkeen merkitys on eriasteisesti jäänyt taka-alalle (ks. esim. Leino 1990; Herlin & Honkanen 2001; Huumo & Sivonen 2010; Jääskeläinen 2012; Nurminen 2015: 92–95). Monikäyttöisyytensä vuoksi *mennä, tulla ja lähteä* kuuluvat suomen yleisimmin käytettyihin leksemeihin (Saukkonen, Haipus, Niemikorpi & Sulkala 1979; Jussila, Nikunen & Rautoja 1992).

Syntaktisesta näkökulmasta tarkasteltuina *mennä, tulla ja lähteä* ovat intransitiivisia verbejä, joiden tyyppilliseksi argumenttirakenteeksi voinee ajatella subjektin ja tulosijaisen täydennyksen muodostaman kokonaisuuden. Adverbiaalitäydennys voi olla myös erosijainen, mutta kielitajuni perusteella arvioisin, että kokonaan suuntasijaton ilmaus näiden verbien kohdalla on harvinaisempi. Toisaalta *mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbillisten ilmaisujen luontevuus riippuu myös kulloistenkin täydennysten semantiikasta, lauseen muista elementeistä sekä ilmaisun kontekstista. Toisin sanoen *mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbit esiintyvät täysin luontevasti ”epätyypillisessä” argumenttirakenteessa silloin, kun kielen elementit ja kontekstivihjeet ovat sopivia ja argumenttien voi ajatella olevan implisiittisesti läsnä. Esimerkiksi lauseessa *Lausui hyvästinsä ja meni* on kontekstin perusteella selvää, että *mennä* ilmaisee poistumista tilasta, jossa hyvästellyt henkilöt ovat: lähtöpaikka on implisiittisesti läsnä, eikä menijän määränpää ole tilanteessa relevantti (Jääskeläinen 2012; VISK § 460).

Mennä-, *tulla*- ja *lähteä*-verbien prototyyppisenä merkityksenä voi pitää konkreettista siirtymistapahtumaa, jossa liikkuja on agenttiivinen. Kun subjekti on abstrakti, verbin ja sen ilmaiseman liikkeen mielikuvan avulla kielennetään jonkinlaista abstraktia prosessia. Verbiin sisältyvä liikemerkitys voi jäädä hahmottomatta esimerkiksi kieliopillistuneissa rakenteissa (*tulla tekemään*), ja samoin erilaiset idiomit eivät vält-

tämättä kannan liikkeen mielikuvaa (*mennä läpi, tulla hulluksi*). Voidaankin puhua *mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbien polysemiasta: liikemerkityksen ohella verbi yksinkertaisesti kantaa muitakin merkityksiä. Esimerkiksi ilmaisuihin *Astiaan menee litra vettä*; *Kankaaseen tuli reikä* ja *Siihen yritykseen en lähde* (KS s.v. *mennä, tulla, lähteä*) verbileksemin merkitykseksi hahmottuu ensisijaisemmin jokin muu tapahtuma tai asiantila kuin liike. Kyseisissä ilmaisuihin *mennä* merkitsee mahtumista, *tulla* ilmestymistä tai syntymistä ja *lähteä* ryhtymistä. Kuitenkin tällaisenkin merkityskäytön taustalla voi nähdä liikesemantiikan: esimerkiksi mahtumiseen sisältyy implikaatio entiteetin siirtymisestä toiseen sijaintiin. Yhteistä *mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbien liikettä kuvaamattomalle käytölle on, että ne kuvaavat jonkinlaista vallitsevan asiantilan muutosta (ks. mm. Leino 1990; Nurminen 2015: 92–95). Sen, että geneerinen, etenevää liikettä kuvaava verbi esiintyy metaforisesti tai skemaattisena erilaisten muutostapahtumien kuvaamisessa, on esitetty liittyvän siihen, että ihminen käsittelee abstrakteja asioita mallintaan niitä konkreettisesti ympäristössä havaitsemiensa asioiden avulla ja siis esimerkiksi spatiaalisuuden ja liikkeen kautta (mm. Lakoff & Johnson 1980; Johnson 1987).

Vaikka *mennä*, *tulla* ja *lähteä* kuvaavat liikettä geneerisesti, ne ovat liikesemantiikaltaan monipiirteisiä. Liikkeen etenevyyden lisäksi niiden piirrevalikoimaan kuuluvat ainakin liikkeen rajattuus tai rajaamattomuus (ts. verbileksemin aspektuaalinen merkitys) sekä liikkeen tarkastelunäkökulma. Piirrevalikoima koodautuu verbiin itseensä: se on läsnä verbissä sellaisenaan. *Mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbeihin profiloituvaa liikettä voidaan tarkastella VÄYLÄ-käsitteen avulla (Johnson 1987: 113–117; Leino 1993: 180–181; Talmy 2000: 265–271; Jääskeläinen 2012; Nurminen 2015: 112–116). VÄYLÄ on mielikuvaskemaattinen malli, joka käsittää alku- ja päätepisteen (LÄHDE ja KOHDE) sekä niiden välisen reitin. Etenevää liikettä kuvaava tapahtuma noudattaa VÄYLÄN mallia: liikkuja väistämättä lähtee jostakin, etenee tiettyä reittiä pitkin ja päättää liikkeensä jossakin. Verbileksemin itsessään voi koodata tietyn VÄYLÄN osan korosteiseksi: esimerkiksi *lähteä* sisältää inherentisti mielikuvan LÄHTEESTÄ, liikkeen alkupisteestä, *tulla* taas KOHTEESTA. Myös *mennä* kenties ensisijaisemmin herättää ajatuksen liikkeen päätepisteestä. Verbin itsensä lisäksi muistakin lauseen elementeistä riippuu, millainen osuus VÄYLÄSTÄ kulloinkin nousee ilmaisussa korosteiseksi. Esimerkiksi adverbiaalit voivat fokusoida niin reittiin kuin sen alku- ja päätepisteeseenkin tai tuoda ne kaikki ilmi. Kielenkäyttäjät itse kielellisillä valinnoillaan esittää (tai *ikkunoi*, ks. Talmy 2000: 257–259; myös Nurminen 2015: 111–122) jonkin osan VÄYLÄSTÄ korosteisena sen mukaan, miten hän tilanteen konstruoi ja mihin hän huomionsa kiinnittää.

Liikkeen rajattuus tai rajaamattomuus, toisin sanoen *mennä*-, *tulla*- tai *lähteä*-verbin aspektimerkitys, kytkeytyy liikkujan toimintaan väylällä ja suhteessa LÄHTEESEEN ja KOHTEESEEN. *Lähteä*-verbi, jonka voi luonnehtia kuvaavan LÄHTEESTÄ erkautumista, ilmaisee tässä mielessä aina hetkellistä, rajattua liiketapahtumaa eli momentaanisuutta. Verbit *mennä* ja *tulla* puolestaan voivat kuvata sekä rajaamatonta ja duratiivista että rajattua ja momentaanista liiketapahtumaa. Rajaamaton liike pitkin VÄYLÄÄ on kyseessä esimerkiksi silloin, kun korosteisena on itse reitillä olo, matkanteke: *Mennään bussilla*; *Mistä sinä tulet?* (KS). Ilmaisujen *Mene pois täältä!* ja *Koira tuli sisään* (KS) sisältämä liiketapahtuma puolestaan on rajattu: kyse on subjektin er-

kautumisesta LÄHTEESTÄ tai siirtymisestä KOHTEESEEN. Verbit *mennä* ja *tulla* ovat siis leksikaaliselta aspektiltaan ambivalentteja. Ne kykenevät ilmaisemaan sekä rajaamatonta että rajattua aspektia riippuen siitä, millainen liiketapahtuma VÄYLÄLLÄ lauseyhteydessä tai kontekstissa muutoin kulloinkin konstruoidaan.

Tarkastelunäkökulma liikkeeseen liittyy niin ikään VÄYLÄÄN. Liikkeen havainnoija voi olla itse väylällä, jolloin liike näyttäytyy joko lähestyvänä tai loitontavana. Aina havainnoijaa ei kuitenkaan tarvita, vaan pelkkä sijaintikin voi toimia tarkastelunäkökulmana, johon puhuja asettuu (ks. esim. Larjavaara 1990: 254–263). *Tulla* implikoi havainnoijan näkökulmaa vahvimmin. Siinä tarkastelupiste sijaitsee KOHTEESSA, jota kohti liike suuntautuu. Lauseessa *Tulin eilen kotiin* (KS) tarkastelupisteenä on koti: puhuja voi lausuman aikaan olla kotonaan tai yhtä lailla jo jossakin muualla – olennaista on kodin valitseminen näkökulmaksi, josta tapahtuma kuvataan. Verbit *lähteä* ja *mennä* varioivat näkökulman suhteen. Tarkastelupisteenä voi olla LÄHDE, josta pois päin liike suuntautuu, tai näkökulma voi olla myös VÄYLÄN ulkopuolella. Usein laajempi tekstiyhteys ratkaisee näkökulman: *Vieraat lähtevät ja Bussi meni viisi minuuttia sitten* (KS) voivat saada molemmat tulkinnat eli sekä LÄHTEEN näkökulman että VÄYLÄN ulkopuolisen näkökulman. *Mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbiin aspektuaalinen merkitys sekä tarkastelunäkökulma tulevat uudestaan esille luvussa 4.

3 Tutkimuksen avainkäsitteitä: progressiivisuus ja futuurisuus

Olla V-OssA -konstruktion merkitykset kytkeytyvät sekä aspektiin että tempukseen, tarkemmin progressiivisuuteen ja futuurisuuteen. Avaan seuraavaksi sitä, mitä näillä käsitteillä tarkoitetaan ja miten ne suhteutuvat tutkittuihin kielellisiin ilmaisurakenteisiin.

3.1 Progressiivisuus ja progressiivit

Progressiivisuus on yksi aspektikategorioista. Aspektilla puolestaan tarkoitetaan tapahtumien sisäiseen aikarakenteeseen liittyviä piirteitä ja niiden ilmaisua. Progressiivisuus lasketaan imperfektiivisyyden yhdeksi alalajiksi (habituaalisuuden ohella). Se on näin ollen tilanteen rajaamattomuutta, mutta piirteiltään lisäksi jotain muutakin. Progressiivisuuden voi ajatella olevan lisänäkökulma imperfektiiviseen tilanteeseen ja sen aikarakenteeseen: se fokusoii parhaillaan käynnissä olevaan toimintaan tai tapahtumaan. Progressiivisuutta voi kielessä ilmaista erilaisilla keinoilla eikä sen ilmaisuun tarvita siihen erikoistunutta kielellistä muotoa. Esimerkiksi suomessa myös yksinäisverbin *preesens* voi ilmaista progressiivisuutta sopivien elementtien avulla: *Pekka syö parhaillaan*. Progressiivisuus on toisin sanoen semanttinen kategoria, ja hieman yksinkertaista sen voi määritellä olevan parhaillaan käynnissä olevaa toimintaa tai tapahtumista. (Mm. Comrie 1976: 32–40; Dahl 1985: 90–95; Bybee, Perkins & Pagliuca 1994: 125–127.)

Progressiivi on erityinen progressiivisuutta ilmaiseva kielellinen muoto. Progressiivien kieliopillinen ja semanttis-pragmaattinen käyttäytyminen sekä kieliopillistumisen aste (pakollisuus tai systemaattisuus määrätapauksissa) varioivat kielestä toiseen, mutta rakenteet muistuttavat toisiaan tietyiltä tendenssi-piirteiltä.

Toistuvia ominaisuuksia – suomenkin *olla tekemässä* -rakennetta koskevia – ovat esimerkiksi perifrastisuus ja rakenne-elementtien semanttinen alkuperä lokaalisuudessa. Myös jotkin verbisemantiikkaan kytkeytyvät rajoitukset ja tulkinnat koskevat useampaa kieltä. Tällaisia ovat esimerkiksi rakenteessa ilmenevä tilaverbien sopimattomuus² (engl. **yes, I'm understanding you*, Comrie 1976: 36) ja saavutusverbien aiheuttama propinkvatiivinen eli tapahtumaisillaan olon tulkinta³ (saks. *Ich war am Einschlafen, als das Telefon klingelte* 'olin nukahtamassa, kun puhelin soi', Ebert 2000). (Comrie 1976: 32–40; Dahl 1985, 90–95; Bybee ym. 1994: 127–140; Heinämäki 1995; Bertinetto, Ebert & de Groot 2000; Ebert 2000; Mair 2012.)

Progressiivisuuteen liittyy myös eräänlainen *samanaikaisuuden* elementti. Progressiivinen tapahtuma on leimallisesti yhtäaikainen jonkin toisen elementin kanssa. Usein korreloiva elementti on toinen tapahtuma, joka suomessa on ilmaistu esimerkiksi *kun*-sivulauseessa tai lauseen ulkoisessa tekstiyhteydessä (esim. Bertinetto ym. 2000; Herlin 1998: 33–38). Selitykseen progressiivisuudesta toiminnan tai tapahtuman parhaillaan käynnissä olemisena voidaan ottaa mukaan myös *viittaushetken* käsite. Viittaushetkellä tarkoitetaan puhehetkeä tai muuta ajanhetkeä tai -jaksoa, joka toimii tilanteen tarkastelun kiintopisteenä tai viittauksen suhteutuskohtana (VISK § 152.4). Aikasuoralla, jolla tyyppillisesti kuvataan tempusta, viittaushetki on yksi kolmesta ulottuvuudesta puhehetken ja tapahtumahetken lisäksi (aikasuoramallista ks. esim. VISK § 152.4; Larjavaara 1990: 209–211; Reichenbach 1947: 71–78). Esimerkiksi edellä esiintynyt *No mut nyt oot ihan väärään suuntaan menossa* ilmaisee tilannetta, jossa puhehetki on samalla viittaushetki ja myös tapahtumahetki on niiden kanssa samanaikainen.⁴ Progressiivisuuden ajallisen luonteen kuvaa voi vielä täydentää toiminnan *väliaikaisuuden* sävyllä. Suhteessa yksinäisverbin finiittimuotoihin progressiivi usein implikoi toiminnan olevan – tilanteen rajaamattomuudesta huolimatta – altis muutokselle tai loppumiselle (mm. Bybee & Dahl 1989; Bertinetto ym. 2000; ks. myös De Wit & Brisard 2014).

Progressiivisuutta voidaan kuvata myös sisäiseksi näkökulmaksi. Tilanteen alkamis- ja päättymishetki ovat tarkastelun ulkopuolella, ja tarkastelu fokusoituu tilanteen tiettyyn osahetkeen toiminnan kokonaisajasta (Langacker 1991: 91–97). Progressiivisessa ilmaisussa kielenkäyttäjä siis ikään kuin valitsee tapahtumasta viipaleen ja venyttää sen kestoja. Näkökulma tapahtumaan on mittakaavaltaan ja tarkkuusasteeltaan eri luokkaa kuin esimerkiksi suomessa yksinäisverbin preesensmuodolla ilmaistuna: tietty osahetki fokusoituu samalla tavalla kuin yksityiskohta voi tulla tarkastelluksi tai tarkennetuksi (Jääskeläinen tekeillä).

Olla V-OssA ilmaisee siis progressiivisuutta. Rakennetyypinä *olla V-OssA* ei ole produktiivinen, sillä *O*-johdoksen avulla voi muodostaa deverbaalimuodon vain rajatusta määrästä verbejä (esim. *olla lennossa*; ks. Kangasmaa-Minn 1983; VISK §

2. On kuitenkin huomioitava, että eri kielissä saman verbin vastineet voivat käyttäytyä progressiivirakenteessa eri tavoin. Samassakin kielessä verbi voi kontekstista riippuen saada tulkinnan tilaverbinä tai jonakin muuna verbinä. Ks. esim. Comrie 1976: 35–38.

3. Propinkvatiivisuuden ohella käytössä (esim. Tommola 2000; Onikki-Rantajääskö 2005) on myös muita nimityksiä, kuten termi *imminentiaalisuus*.

4. Esimerkiksi *Menin eilen yliopistolle* tai *Huomenna menen yliopistolle* sen sijaan viittaavat eri ajanhetkeen kuin puhehetkeen: tapahtumahetki ja viittaushetki ovat samanaikaisia, mutta puhehetki on niistä erillinen.

230). Deverbaalimuotoja voi kuitenkin muodostaa useampien johtimien avulla (Kangasmaa-Minn 1983; VISK § 221), ja joidenkin verbien kohdalla vastaavantyyppinen rakenne ilmaiseekin progressiivista tapahtumaa. Tällaisia ovat esimerkiksi *olla nousussa* ja *olla laskussa* (Onikki-Rantajääskö 2001: 115).⁵ Tässä tarkastelussa rajaan käsittelyn kuitenkin vain *mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbeihin, sillä nimenomaan niiden on jo aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa (Tommola 2000) havaittu esiintyvän intentioiden ja ennakoinnin ilmaisuissa. *Olla V-mAssA* -konstruktiossa (*olla tekemässä*) sen sijaan voi periaatteessa esiintyä mikä verbi tahansa MA-infinitiivin inessiivimuodon produktiivisuuden vuoksi. *Olla V-OssA* ja *olla V-mAssA* ovat progressiiviselta käytöltään niin samankaltaisia, että edellistä voi pitää jälkimmäisen varianttina. *Olla V-OssA* -konstruktion liikesemantiikka kuitenkin vaikuttaa siihen, että sijainnissa olon tulkinta ei ole samalla lailla mahdollinen vaihtoehto kuin *olla V-mAssA* -konstruktion (*Et kai sinä nukkumassa ollut*, VISK § 1519) kohdalla usein on (*olla V-mAssA* -konstruktiosta progressiivisuuden ilmaisuissa ks. esim. Heinämäki 1995; Tommola 2000; Onikki-Rantajääskö 2005).

Olla V-OssA -konstruktiossa *mennä*-, *tulla*- ja *lähteä*-verbien leksikaalinen aspekti vaikuttaa konstruktion tulkintaan samalla tavalla kuin se vaikuttaa *olla V-mAssA* -konstruktionkin (esim. Heinämäki 1995; Tommola 2000) kohdalla. Aspektiltaan momentaaninen *lähteä* voi aiheuttaa *olla V-OssA* -konstruktion tulkinnan, jonka mukaan lähteminen on tapahtumaisillaan (propinkvatiivinen tulkinta, Maamies 1997) tai tapahtuu verraten lyhyen ajan kuluttua: *Heiluminen on siis todella rajua, näyttää kuin rengas olisi lähdössä irti tai jotain*. Aspektiltaan ambivalentit *mennä* ja *tulla* voivat progressiivirakenteessa ilmaista parhaillaan tapahtumista: *Tässä Pekka on menossa shamaanin pakeille; Nupun näköinen kissa on tulossa tietä pitkin meilleepäin*. Niin ikään *mennä*- ja *tulla*-verbillinen *olla V-OssA* voi merkitä myös propinkvatiivisuutta tai väljemmin lähitulevaisuudessa tapahtumista: *Ei käyny mielessä et jos on menossa portista sisään niin toisen on vaan se pari sekunttia odotettava et ne rattaat tai pyörätuoli siitä menee; Enni on juuri tulossa maaliin*. Siihen, näyttäytykö *mennä*- tai *tulla*-verbin aspektuaalinen merkitys duratiivisena vai momentaanisena, liittyy olennaisesti kuitenkin myös täydennyksen sija ja täydennyksen tarkoitteen laatu. Esimerkiksi *portti* ja *maali* ovat entiteettejä, joiden lävitse kulkeminen on hetkellinen tapahtuma, ja siksi parhaillaan tapahtumista ilmaiseva rakenne niiden yhteydessä saa helposti tulkinnan tapahtumaisillaan olosta. Verbin, konstruktion ja kontekstin merkitys siis limittyvät toisiinsa.

3.2 Lyhyesti futuurisuudesta

Progressiivisuuden ohella toinen olennainen *olla V-OssA* -rakenteen käyttöön liittyvä käsite on *futuuriisuus*. Futuurisuudessa on kyse tilanteiden ulkoisesta ajasta

5. Monien deverbaalimuotojen kohdalla *olla*-verbin ja inessiivisijaisen deverbaalimuodon muodostaman rakenteen syntaktis-semanttinen tulkinta on kuitenkin osin erilaista kuin *olla V-mAssA* -rakenteen. Esimerkiksi ilmauksessa *Paita on pesussa* subjekti saa tulkinnan passiivisena toiminnan kohteena (vrt. *?Hän on pesussa; Hän on paidan pesussa*). Ilmiötä on tarkastellut Onikki-Rantajääskö 2001: esim. 82–83, 115; myös Nuutinen 1976: 56–57.

(VISK § 1523) – siis temporaalisuudesta. Karkeasti määriteltynä futuurisuus on vielä tapahtumattomuutta puhe- tai muun viittaushetken kannalta. Puhehetki tai muu viittaushetki toimii kiinnekohtana, johon tilanteen ajallinen sijainti suhteutetaan. Kun tapahtumahetki suhteutetaan puhehetkeen, käytetään usein nimitystä *absoluuttinen futuurisuus*. Yleisemmin viittaushetkeen suhteuttaminen on puolestaan *relatiivista futuurisuutta* (engl. *absolute tense* ja *relative tense*, Comrie 1985: 36; VISK § 1523). Tällöin voidaan erottaa esimerkiksi *tuleva menneessä* ja *tuleva tulevaisuudessa*. (Reichenbach 1947: 71–78; Comrie 1985: 43; Bybee & Dahl 1989: 55; Bybee ym. 1994: 244; Larjavaara 1990: 229; VISK § 1523.)

Kuten progressiivisuus myös futuurisuus on semanttinen kategoria. Futuurisuutta kapeampi käsite on *futuuri-tempus*, joka on tempusparadigmaan kuuluva kategoria (tempuksen käsitteestä esim. Binnick 1991: 126–132; Klein 1994: 27–29). Futuuri-tempuksen kuuluminen kielen tempussysteemiin puolestaan vaatii sen, että kielessä on futuuri-tempuksen ilmaisu varten erityinen muoto tai muotoja, joiden käyttö on tietyin ehdoin pakollista tai ainakin systemaattista (esim. Dahl 1985: 22–24). Futuuri-tempusta voidaan ilmaista verbin taivutusmuodolla (tai muulla verbiin liittyvällä elementillä) tai erilaisilla perifrastisilla verbirakenteilla. Edelliset eroavat jälkimmäisistä muun muassa siinä, että ne ovat kielessä usein sekä pakollisia että syntaktis-semanttisesti monikäyttöisempiä (esiintyvät esimerkiksi alisteisissa lauseissa ja ei-intentionaalisten subjektitarkoitteiden yhteydessä) ja siis pidemmälle kieliopillistuneita (Dahl & Velupillai 2013). Perifrastisissa rakenteissa puolestaan modaalisen merkityksen elementti voi olla vahvemmin läsnä. Monet futuurisuutta ilmaisevat konstruktiot perustuvatkin modaalisille aineksille kuten erilaisille tahdon tai pakon ilmaisuille (Bybee ym. 1994: 253–257). Esimerkiksi englannissa *will V* -futuuri-konstruktion käyttöön heijastuu vielä paikoin *will*-verbin tahtomisen merkitys. Tutkimuskirjallisuudessa esiintyy vaihtelevia näkemyksiä siitä, millainen rakenne voi edustaa futuuri-tempusta (ks. Dahl 2000: 313–315; Hilpert 2008: 17–22; De Brabanter, Kissine & Sharifzadeh 2014; Dahl & Velupillai 2013; vrt. tosin Hewson 2012: 511–512).

Suomessa tulevien tapahtumien ilmaisuun on olemassa useita keinoja, kuten erilaisilla adverbiaalisilla ja kontekstivihjeillä varustettu yksinäisverbin preesensmuoto, esimerkiksi *Hän tulee huomenna; Älä välitä, minä hoidan asian*. Myös objektinsija ohjaa temporaalista tulkintaa: partitiiviobjektilla ilmaistaan usein puhehetken aikaista ja totaaliobjektilla puhehetkeä myöhäisempää tapahtumaa. (Ikola 1949: 51; Penttilä 1963: 473; Hakulinen & Karlsson 1979: 250–251; Tommola 1992; VISK § 1543, 1544.) Koska preesensmuoto toimii suomessa paitsi nykyhetken myös tulevan ajan ilmaisu-keinona, puhutaan joskus preesens-futuurista tai menemättömän ajan tempuksesta (Larjavaara 1990: 211–213; VISK § 1523). Tulevia tapahtumia ilmaistaan myös erilaisilla perifrastisilla rakenteilla, joista esimerkiksi *pitää tehdä* esiintyy ilmauksissa, joissa puhuja viittaa omaan toimintaansa (Karttunen 2018: 78–79, 119). Usein tutkimuskirjallisuudessa mainitaan myös *tulla tekemään* sekä marginaalisempi *olla tekevä* (ks. kuitenkin Karttunen 2018: 75). Seuraavassa luvussa tarkastelen sitä, millaista on *olla V-Ossa* -rakenteen käyttö intention ja tulevien tapahtumien ilmaisuissa.

4 Abstraktia liikettä ja kvasiliikkumista Suomi24-keskusteluissa

Olen tarkastellut yhteensä 406 *mennä-*, *tulla-* ja *lähteä-*verbillistä progressiivikonstruktion esiintymää Suomi24-korpuksista⁶. Korpus sisältää Suomi24-verkkokeskustelusivuston kommentteja vuosilta 2001–2016 eri aihepiireistä. Aineiston pohjana on 2 500 esiintymän satunnaisotanta *olla V-mAssA-* ja *olla V-OssA-*konstruktioista, joiden yhteismäärä on 1 447, kun saman esiintymän toistot sekä virhe-esiintymät on karsittu. *Olla V-mAssA* -konstruktion haussa olen huomionut kaikki tapaukset kanta-verbistä riippumatta, kun taas *olla V-OssA* -konstruktion kohdalla olen ottanut mukaan ainoastaan *mennä-*, *tulla-* ja *lähteä-*verbit. Molempien konstruktioiden yhteisotoksessa kyseiset verbit saavat eniten esiintymiä. *Tulla* esiintyy aineistossa useimmin, yhteensä 198 kertaa. *Mennä-*esiintymiä on 152, ja *lähteä* löytyy 56 kertaa.

Analyysin kohteena ovat ilmaukset, joissa *olla V-OssA* -konstruktio esiintyy, kurottavat moneen suuntaan. Verbin polysemia sekä täydennysten variaatio ja laatu synnyttävät useita eriytyneitä (ala)merkitystyyppisiä, jotka ovat keskenään limittäisiä ja rajoiltaan sumeita. Verbi voi ilmaista sekä konkreettista liikettä että useita muita merkityksiä, joissa liikkeen implikaation aste vaihtelee. Verbin argumenttina voi olla hyvin monenlaisia täydennyksiä, ja verbi voi myös olla osa idiomia. Subjektia argumentti voi olla elollinen tai eloton, mutta jako ei ole ratkaiseva: elollinen subjekti ei ole välttämättä agenttiivinen, ja eloton subjekti voi implikoida intentionaalista taustavaikuttajaa. Myös se, onko eloton subjekti konkreettinen vai abstrakti, vaikuttaa kuvauksen kohteena olevan prosessin laatuun. Lisäksi inhimillinen kokija voi olla muukin kuin subjekti, kuten kokijalauseessa.

Syntaktis-semanttisesta kirjavuudesta huolimatta aineistosta piiryy kaksi suurta merkityskategoriaa, joihin erilaiset alakonstruktiot ja -merkitykset sijoittuvat: progressiivisuuden ilmaisu sekä intentioiden ja ennakoinnin ilmaisu. Ensimmäinen tulkintavihje kahden eri merkityksen erottelussa on konteksti, jolla tarkoitan sekä asiayhteyttä että kielentuottotilannetta. Intentioiden ja ennakoinnin ilmaisu on selvästi suurempi merkitysryhmä, johon kuuluu lähes kaksi kolmasosaa aineistosta. On kuitenkin tärkeää huomata, että moni aineiston esiintymistä ja ilmaisutyypeistä on sellaisia, että niiden luokittelu jompaankumpaan merkityskategoriaan ei ole ehdotonta. Tällaisia tapauksia ovat varsinkin abstraktit tapahtumat: osa progressiivisiksi luokittelemistani esiintymistä sisältää samanaikaisesti futuurisia implikaatioita, ja osa ennakoinniksi laskeistani tapauksista voidaan näkökulmasta riippuen ajatella myös progressiivisiksi.

Millaisia aineistossa olevat intention ja ennakoinnin ilmaisut sitten ovat? Yleiskuvan muodostamiseksi voi todeta, että intentioiden ja ennakoinnin merkityskategoriassa 1. persoona on yleisin verbien *lähteä* (29 tapausta 56:sta) ja *mennä* (55 tapausta 152:sta) yhteydessä. Kirjoittaja kertoo tällöin omista suunnitelmistaan, ja ilmaisuun sisältyy yleensä konkreettisen liikkeen merkitys, vaikkakin taka-alaisena. Fokusksessa on täydennyksen ilmaisema paikka tai toiminta, ei itse liike (*Mä oon menossa kutosleirille*). Sen sijaan *tulla-*verbin kohdalla kirjoittaja useimmiten ennakoii erilaisia

6. Korpus on löydettävissä nimellä "Suomi24 (2016H2)" Kielipankin konkordanssikuohjelman (Korp) kautta: <https://www.kielipankki.fi/aineistot/>. Korpus käsittää 2 663 114 497 sanetta ja 256 745 360 virkettä.

abstrakteja tapahtumia (140 tapausta 198:sta) (*Itsenäisyyspäiväkin on tulossa*). Progressiivisessa merkityskategoriassa tiuhimmin esiintyy *mennä*-verbi. Se esiintyy tällöin tyypillisesti ilmauksessa, jossa on eloton subjekti ja jossa kuvataan parhaillaan käynnissä olevaa abstraktia prosessia (31 tapausta 36:sta). Toisaalta tähänkin tyyppiin usein sisältyy myös prosessin lopputuloksen ennakointi (*Koko oppositio on siis menossa päin pas...*), eikä kategorisointi ole yksiselitteistä.

Seuraavaksi tarkastelen lähemmin *olla V-OssA* -konstruktion kolmea sellaista merkityskäyttöä, jotka aineistossa ovat yleisiä. Tällaisia ovat *olla menossa* -konstruktio parhaillaan tapahtuvien abstraktien prosessien kuvaajana (*mihin tämä maailma on menossa*, alaluku 4.1); *olla tulossa* -konstruktio abstraktien tapahtumien ennakoinnissa (*syyskuu on tulossa*, alaluku 4.2) sekä *olla menossa*-, *olla tulossa*- ja *olla lähdössä* -konstruktiot intentioiden ja muun ennakoidun inhimillisen toiminnan ilmaisuisa (*olen lähdössä Viroon ja Saarenmaalle*, alaluku 4.3). *Olla menossa* ja *olla tulossa* saavat siis käsittelyn kahdessa erityyppisessä käytössä, joista toinen on yhteinen *olla lähdössä* -konstruktion kanssa.

4.1 *Olla menossa* ja parhaillaan tapahtuvat abstraktit prosessit

Kun abstraktit entiteetit, kuten *talous*, *asenteet* tai *elämä*, esiintyvät *olla menossa* -konstruktion subjektina, konstruktio ilmaisee ei-konkreettista, temporaalista liikettä. Konkreettinen etenevä liike näyttää toimivan mallina abstraktien muutosprosessien hahmottamiselle ja kielentämiseksi. Progressiivisen rakenteen avulla kielenkäyttäjä konstruoi liikettä kuvaavan tilanteen, jossa muutoksen alainen entiteetti ikään kuin parhaillaan liikkuu eteenpäin: aika on lineaarinen väylä, jonka toisessa päässä hämmöttävää tulevaisuutta kohti liikkuja kulkee. Väylällä eteneminen vastaa vähittäistä muutostapahtumaa sekä aikaa, joka prosessiin kuluu:

- (1) Joko suomalaisen yhteiskunnan asenteet **ovat menossa** kohti todella kovaa ja piittaamatonta tyyliä, tai sitten nämä kirjoittajat eivät oikein ymmärrä kuvattua tilannetta.

Esimerkissä 1 muutoksessa ovat yhteiskunnan asenteet. *Asenteet* on siten liikkuva entiteetti, ja *kova ja piittaamaton tyyli* on päämäärä, jota kohti liike suuntautuu. Päämäärä vastaa tulevaisuudessa vallitsevaa, muutoksen jälkeistä asiantilaa. Liikkeen päämäärä ei aina välttämättä ole eksplikoitu, mutta adverbiaalilla voidaan ilmaista liikkeen suunta (esim. 2, 4) tai muu etenemiseen liittyvä piirre (esim. 3):

- (2) Tämä kateellisten umpipmielisten junttien maa **on menossa** vauhdilla alas-päin..
- (3) suomivaltio **on** ikävä kyllä **menossa** paskalakkitouhun kanssa liian pitkälle.
- (4) Viime tietojen mukaan Suomen talous **on** valitettavasti **menossa** huonompaan suuntaan.

Liikeverbin ilmentämän, väylällä etenevän liikkeen lisäksi esimerkeissä 2–4 on myös muita spatiaalisuuteen viittaavia elementtejä. Adverbiaaliset täydennykset tarkentavat mielikuvaa väylästä ja sillä liikkumisesta: *alaspäin* meneminen luo vertikaalisen väylän hahmon, *liian pitkälle* synnyttää mielikuvan tietyn lokaation ohittamisesta, ja *huonompaan suuntaan* meno rakentaa maiseman, jossa vaihtoehtoisia reittejä on useampiakin. Esimerkissä 2 adverbi *vauhdilla* lisäksi fokusoi itse liikkeen spesifioimalla liikkeen intensiteettiä ja luomalla myös mielikuvan laskun kontrolloimattomuudesta. Esimerkissä 5 maailman muuttuminen esitetään matkantekona: maailma kulkee taivaltaan eteenpäin, mutta sen määränpää ei ole muille tiedossa.

- (5) Ei voi kuin ihmetellä mihin tämä maailma **on menossa**...

Asiantilojen muutoksen kuvaaminen etenevän liikkeen avulla on tavallinen kieli-kuva (MUUTOS ON ETENEVÄÄ LIIKETTÄ), eikä ilmaisun metaforisuus välttämättä tule havaituksi. Liikemerkitys voi kuitenkin myös kiinnittää lukijan huomion, kuten nimimerkin *boring reality* metaforisuudella itsekin leikittelevä vastaus (esim. 6) edellä olleen kommentin (esim. 5) kirjoittajalle osoittaa:

- (6) **Ei ole** mihinkään **menossa**. Maapallo kulkee samaa rataa auringon ympäri, kuten aina ja ihmiskunta on juossut oravanpyörässä vuosituhannet. Tää on vaan tätä, leipää ja sirkushuveja. Ei mitään uutta auringon alla.

Aspektuaaliselta kannalta ilmaisuissa, joissa *olla menossa* osoittaa abstraktien asiantilojen muutosprosessia ja – metaforisessa mielessä – etenevää liikettä väylällä, on kyse duratiivisesta, rajaamattomasta liikkeestä, joka tapahtuu viittaushetkellä eli yhtä aikaa kirjoittamisen kanssa. Tällöin voidaan puhua progressiivisesta aspektista. Ennakoinnin piirteitä progressiivinen tulkinta saa erityisesti silloin, kun mukana on täydennys, joka implikoi rajattuuutta. Tällöin tulkinta on ambivalentti: Toisaalta on olemassa asiantila, joka ei ole vielä koittanut, toisaalta siihen johtava prosessi on parhaillaan jo käynnissä (esim. 7–8).

- (7) yhdistys **on** ilmeisesti **menossa** nurin
- (8) Ajatuksena ei ollut missään että kun paikka oli täynnä ihmisiä että **olisi menossa** kiinni.

Liikesemanttinen hahmotus tällaisissa kiteymätyyppisissä ilmauksissa on tapauskohtaista. *Mennä nurin* kuvaa konkreettisen liikkeen merkityksessään kaatumista, mutta ilmaisu on vakiintunut ilmaisemaan toiminnan tietynlaista loppua. *Mennä kiinni* viittaa aukioloajan loppumiseen, mutta tapahtumaan usein liittyy myös konkreettinen liike ovien tai muiden vastaavien sulkeutumisena.

Näkökulmaisuus progressiivisten *olla menossa* -konstruktioiden hahmottamisessa asetelmassa on verraten vapaa – vain liikkeen suuntautuminen kohti havainnoijaa itseään on mahdotonta. Entiteetit liikkuvat ikään kuin horisontaalisella väylällä, jota havainnoija itse tarkastelee kokonaisuutena sen ulkopuolelta. Havainnoijan voi myös aja-

tella olevan samalla väylällä entiteetin kanssa, joka loittonee väylällä eteenpäin kohti päämäärää. Molemmissa tulkintatavoissa aika kuuluu liikesuunnan mukaisesti.

Metaforinen matkanteko muutosprosessien kuvaajana voi toki koskea myös inhimillisiä tarkoituksia. Tällöin muutosprosessissa on jokin sellainen asia, jonka kokemiinseen inhimillinen toimija osallistuu:

- (9) Pystyin pitkästä aikaa aistimaan positiiviset viivat ilmassa, kun pyörähdin Kirjurin ja Etelärannan suunnalla. Porissa **olla** menossa oikeaan suuntaan.

Esimerkissä 9 on passiivinen rakenne, joka jättää subjektitarkoitteen pääteltäväksi. Muutokseen osallistujiksi mieltävät porilaiset ja kaupungin ilmapiiri (*vivat*).

4.2 *Olla tulossa* abstraktien tapahtumien ennakoinnissa

Olla tulossa esiintyy usein ilmauksissa, joissa puhutaan lähestyvistä, yleisesti tiedetyistä ajankohdista. Tällaisia ovat tyypillisesti kalenterivuoteen liittyvät toistuvat asiat kuten vuodenajat (esim. 10), kuukaudet (esim. 11), juhlapyhät (esim. 12) ja erilaiset muut tapahtumat (esim. 13):

- (10) Taitaa joka tapauksessa aikainen talvi **olla tulossa**?
- (11) Syyskuu **on tulossa** ja vettä sataa niskaan.
- (12) Itsenäisyyspäiväkin **on tulossa**.
- (13) **Onko** vanhojentanssit **tulossa**?

Liikesemantiikan kannalta vuodenajat ja juhlapäivät ovat liikkuvia entiteettejä, jotka ovat ikään kuin parhaillaan väijäämättömästi matkalla kohti nykyhetkeä, jossa havainnoija itse on paikallaan. Aika näyttäytyy jälleen väylänä, jolla ajan hetket sijaitsevat. Kohtisuoraan edestäpäin, tulevaisuudesta, lähestyy erilaisia tapahtumia ja asioita. Se, että yleisesti tiedossa olevia tulevia tapahtumia ilmaistaan progressiivisella muotorakenteella ja parhaillaan käynnissä olevana liikkeenä, kytkeytyy episteemisyys-teen: oletus, jonka mukaan myöhemmin tapahtuu jotakin, syntyy oman havainnon tai päättelyn kautta. Talven tulossa olon voi ”nähdä” tai päätellä luonnon muutoksista, ja kalenterivuoden konventionaalisten ajankohtien ja sovittujen tapahtumien lähestymisen voi päätellä samalla tavoin tai kalenteria seuraamalla. Havaintoon ja päättelyyn liittyy myös jo olemassa oleva kokemus, sillä tieto vuodenaikojen ja toistuvien tapahtumisen syklistyydestä antaa aiheen ennakoida tulevaa. Toistuvat tapahtumat ovat ikään kuin jatkuvasti lähestymässä ja ennen pitkää saapumassa kohdalle, mennäkseen ohi ja antaakseen tietä seuraavalle. Konstruktion *olla tulossa* käyttöön liittyy usein tulevien asioiden toteutumisen varmuus tai todennäköisyys.

Varmuus kytkeytyy myös sellaisten asioiden ennakoimiseen, joiden oletettu tapahtuminen ei liity toistuvuuteen ja konventioihin mutta joita puhuja muista syistä pitää

todennäköisinä (esim. 14). Tällaisia subjektitarkoituksia voivat olla erilaiset yleisesti oletetut tapahtumat (esim. 15) tai rajatumminkin tiedossa olevat, esimerkiksi puhujan sopimat asiat (esim. 16):

- (14) Uutisten mukaan **on tulossa** laki joka estää verovarojen käytön yksityiseen liiketoimintaan.
- (15) Vaalitappio demarille **on tulossa** ellei sitten löydy äänestyslappuja lumi-hangesta?
- (16) Olen nyt puoli vuotta jonotellut ja kuukauden sisään **on** leikkaus **tulossa**.

Toisin kuin esimerkiksi vuodenajat, joiden voi ajatella olevan kaikille nykyhetkessä oleville yhteisesti kohdattavia asioita, yksittäiset tapahtumat voivat lähestyä nykyhetkessä olevia yksilöllisesti (esim. 16). *Olla V-OssA* -konstruktion sisältävien ilmaisujen perusteella voisi siis sanoa, että aikakäsitteistyksessämme olemme tavallaan ainakin yhdellä yhteisellä lineaarisella väylällä, jolla yhdessä kohtaamme tulevaisuudesta meitä kohti liikkuvat tapahtumat ja asiantilat, mutta samanaikaisesti lukuisat pienemmät säikeet sitovat meitä pienempinä joukkoina tai yksilöinä tuleviin kohtaamisiin.

Luonnonilmiöiden, yhteisesti oletettujen tai sovittujen tapahtumien ja yksilöllisten suunnitelmien lisäksi konstruoinme tapahtumaketjuja ja tulevia asiantiloja jo tietämiimme asioihin perustuvien päätelmien ja oletusten perusteella. Esimerkissä 17 ennakoitu tapahtuma ja esimerkiksi 18 puolestaan ennakoituun tapahtumaan johtava päättelyketju aukenevat ennen kaikkea kirjoittajille itselleen, sillä tapahtumat eivät ole kaikkien tuntemia:

- (17) *rupesin sitte silittää sen niskaa ja se siirs toisen käden vyötärölle joten molemmat ties mitä **oli tulossa***
- (18) *Mutta tämä manipulointikin **on tulossa** tiensä päähän.*

Tulossa olevat tapahtumat ja asiantilat voivat olla ajallisesti monenlaisilla etäisyyksillä nykyhetkestä tai muusta hetkestä, johon lähestyminen suhteutuu. Kohti liikkuva entiteetti voi olla muutaman minuutin matkan päässä (esim. 19), saapumassa heti aamun mentyä (esim. 20) tai viipyillä matkalla vielä jokuset sata vuotta (esim. 21). Mittakaava, jossa lähestymistä tarkastellaan, voi siis vaihdella tarkkuusasteeltaan:

- (19) Taisto tammi oli Vuoksen Vahdissa ryypyillä ja **oli** just **tulossa** valomerkki ko Taisto kinus viel yhtä paukkuu...
- (20) Tänään **on** mukava päivä **tulossa**.
- (21) Eikä **ole tulossa** vielä ainakaan tuhanteen vuoteen toi maailmanloppu.

Olla V-OssA -rakenteellisiin intentioiden ja ennakkoinnin ilmauksiin liittyy toisinaan tulkinta tapahtumisen sijoittumisesta lähitulevaisuuteen. Tulkintaan vaikuttaa kuitenkin moni tekijä, kuten konteksti (ks. esim. 21; ks. myös Niva 2021c; negaatiosta *olla V-mAssA* -rakenteen yhteydessä Niva 2021b). *Olla tulossa* voi ilmaista myös asiantilan muutosta samaan tapaan kuin *olla menossa*. Tällöin asiantilaan johtava prosessi on jo alkanut, vaikka ennakoitu asiantila on vasta tulevaisuudessa. Tuloslauseessa muutoksen kohde on elatiivisijassa (esim. 22):

- (22) Suomesta **on** nimittäin hyvää vauhtia **tulossa** Pohjolan willi länsi tätä menoa.
- (23) Kauppahallin kohdalle **on** tietääkseni myös **tulossa** iso Rustikin terassi.

Esimerkin 23 kaltainen rakentamista implikoiva käyttö taas kuvaa konkreettisen asian, artefaktin, ilmaantumista. Ilman kontekstin tukea ilmauksesta ei käy ilmi, onko prosessi jo käynnissä vai onko kyse vasta ennakkoinnista. Kummassakaan tapauksessa *olla tulossa* ei kuitenkaan hahmotu eteneväksi liikkeeksi väylällä, vaan se ilmaisee samassa sijainnissa tapahtuvaa dynaamista muutosta. Ilmaantumiseen on ainakin esimerkin 23 tapauksessa kenties silti liitettävissä jonkinlainen vertikaalisen liikkeen mielikuva, sillä rakennettaessa elementtien päällekkäin latominen tapahtuu nimenomaan alhaalta ylöspäin, jolloin valmistuva rakennus ikään kuin kasvaa.

4.3 *Olla V-OssA* intention ja toiminnan rajapinnassa

Olla menossa, *olla tulossa* ja *olla lähdössä* esiintyvät kaikki käytössä, jossa niillä ilmaistaan intentioita ja oletuksia tulevista tapahtumista, mutta konstruktiolla on myös omia erityisiä piirteitään. Käsittelen seuraavaksi kutakin konstruktiota omissa alaluvuissaan.

4.3.1 *Jos Espanjaan olet menossa*

Kun ilmauksessa korostetaan konkreettisen subjektitarkoitteen käynnissä olevaa, duraatiivista liikettä, *olla menossa* saa aspektiltaan progressiivisen tulkinnan:

- (24) Vastaava tilanne: tuolla ysitiellä ajaa joukko Ruotsalaisia nuoria. **Ovat menossa** kimppekyydillä ties mistä ja minne.
- (25) Itseäni eniten pelottaa tilanne, että poika menee hukkaan kaupassa tms. kun on erittäin vilkas eikä osaa sitten kertoa kuka on ja minne **menossa**.
- (26) Kerran menolennolla Thaimaahan viereeni istui eräs mies jolla oli kuulemma 10 kpl HK-sinistä lenkkiä ja 10 pakettia reissumiestä + turun sinappia mukanaan. Hua Hiniin hän kertoi **olevansa menossa** kahden viikon matkalle.

Esimerkeissä parhaillaan tapahtuva toiminta on ymmärrettävissä kontekstista: ysitiellä ajeleva nuorisjoukko, omille teilleen lähtenyt pikkupoika ja lomamatkailija

ovat kaikki keskellä siirtymisprosessia. Huomattava kuitenkin on, että kesken oleva siirtymisprosessi, johon kokonaisuutena kuuluu liike, ei välttämättä tarkoita sitä, että subjektit ovat konkreettisesti liikkeessä tarkasteluhetkellä. Menijät saattavat olla myös hetkellisesti pysähtyneinä (esim. 25). Pikemminkin on kyse siitä, että havainnoija tietää tai olettaa toimintaprosessin olevan kesken. Toimintaprosessin keskeneräisyys tulee myös esille päämäärän eksplikoinnin kautta: menijä pyrkii jonnekin, missä ei vielä ole (esim. 26). Progressiivisuuteen liittyy näin intention elementti. Menossa oleminen ei ole vain konkreettista liikettä, vaan myös pyrkimys, aikomus siirtyä toiseen sijaintiin.

Tarkastellessa *olla menossa* -ilmauksia ei ole aina selvää, missä määrin liike sisältyy kuvattavaan tilanteeseen:

- (27) Ukko rukكاني **oli menossa** töihin. Herätti minut kertoen että itämerellä on sattunut laiva onnettomuus.

Esimerkissä 27 tilanne jää monitulkintaiseksi. Mies on voinut soittaa kotiin mennessään töihin, mutta yhtä hyvin hän saattanut olla vielä kotona. *Olla menossa* -rakenteen sisältävien ilmaisujen monitulkintaisuus kielii rakenteen polysemiasta: tulkinnat konkreettisen liikkeen eli progressiivisuuden ilmaisimena ja intention ilmaisimena ovat molemmat mahdollisia silloin, kun konteksti ei rajaa toista vaihtoehtoa pois.

Vaikuttaa siltä, että se, minkä kielenämme *menossa olemiseksi*, on usein jostain enemmän kuin konkreettinen siirtymisprosessi – se on jotakin, joka laajentuu siirtymisprosessin edelle. Siirtymisprosessia ennen voi olla konkreettisia toimia, kuten kenkien pukemista, sitä edeltävää avainten etsiskelyä, vieläkin aiempaa aikataulujen selvittelyä, mutta oikeastaan *menossa olemiseen* riittää jo pelkkä intentio tai toisaalta tieto tai oletus, joka kielenkäyttäjällä on omasta tai toisten tulevasta toiminnasta. Aineistoni perusteella *menossa olemisen* prosessi alkaa siis jo mentaalisesta valmistautumisesta siirtymiseen. Menossa oleva on joku, joka tietää olevansa tai jonka tiedetään olevan aikeissa mennä. Mentaalisen ja konkreettisen prosessin limittäisyys tulee erityisen selvästi esiin sellaisissa tapauksissa, joissa konkreettinen meneminen ei selvästikään tapahdu viittaushetkenä tai edes lähellä sitä vaan etäämpänä tulevaisuudessa. Siirryn tarkastelemaan seuraavaksi tällaisia tapauksia.

Olla menossa -ilmauksissa on usein kontekstin perusteella selvää, että meneminen tapahtuu puhehetkeä tai muuta viittaushetkeä huomattavasti myöhemmin. Keskeiseksi nousee tällöin intention elementti – ilmaisun käyttäjä viittaa omiin intentioihinsa tai intentioihin, joita olettaa toisilla olevan. Tällaisissa tapauksissa liike ja siirtymisprosessi ovat toisarvoisia seikkoja: niiden olemukseen ja kulkuun itsessään ei keskitytä, vaan ne lähinnä vain toteavat siirtymän. Olennaista tulevaan tapahtumaan liittyvää informaatiota on täydennyksen ilmoittama asia, varsinaisen aikeen kohde. Kohde voi olla paikka (esim. 28–31) tai toiminta (esim. 32–33). Paikka on konkreettinen sijainti, tyypillisesti matkakohde tai muu spesifinen lokaatio, johon menijä pyrkii.

- (28) **Olisiko** kukaan sattumalta **menossa** esim. kesälomareissulle Ruotsin Uumajan suuntaan?

- (29) Hyvin monessa Aasian maassakin käytetään koulupukuja, mutta jos espanjaan **olet menossa**, luulisin ettei siellä ole.
- (30) Eli **oon menossa** elokuussa Powerparkkiin.

Esimerkeissä 28 ja 29 on selvää, että kirjoittaja ei tarkoita Uumajaan tai Espanjaan menemisen tapahtuvan kirjoittamisen hetkellä. Esimerkissä 30 ajan adverbiaali *elokuussa* ilmaisee eksplisiittisesti viittaushetken olevan muu kuin kirjoittamisen ajankohta. Liiketapahtuma itsessään voi tulla mukaan merkitykseen, kun liikkeen tapa, intensiiviteetti tai muu siihen viittaava elementti (*moottoripyörällä*) on ilmaisussa mukana:

- (31) **Olen menossa** Viroon ja Saarenmaalle moottoripyörällä juhannuksen jälkeen.

Intention kohteena voi olla myös toiminta, johon menijä jollain tavalla osallistuu. Toiminta käy ilmi infinitiivistä (esim. 32) tai infinitiivin lisäksi nominaalisesta täydennyksestä (esim. 32–33). Toiminta siis tapahtuu tietyssä paikassa, johon täytyy siirtyä toimintaan osallistuaan, mutta sijainti ja siirtymisprosessi ovat pitkälti taka-alastuneita:

- (32) **Olen menossa ottamaan botoxia** hikoiluun
- (33) Oletan että **oot menossa jollekin lävistäjälle sitä laitattamaan**

Olla menossa voi ilmaista myös sellaisia tulevia tapahtumia, jolloin kyse ei ole niinkään jonkin tahon intentioista, vaan lähinnä siitä, miten kielenkäyttäjät suhtautuu tapahtumien todennäköisyyteen. Esimerkeissä 34 ja 35 toiminta on kirjoittajan mukaan mahdotonta tai epätodennäköistä:

- (34) USA ja NATO eivät missään tapauksessa **ole edes menossa** Jemeniin.
- (35) Ei **oo** tukiainen **menossa** vankilaan pitkään aikaan.

Myös elottomiin tarkoitteisiin (esim. 36, *se* = auto) kohdistuu siirtymisprosesseja, joiden aiheuttajana on intentionaalinen toimija:

- (36) no **se on menossa** korjaamolle ensiviikolla niin katsotaan et löytyykös siihen selvää vikaa mistä johtuu.

Edeltävissä esimerkeissä kirjoitushetken ja tulevan tapahtuman välinen ajallinen etäisyys on verraten suuri. *Menossa oleminen* vaikkapa lomamatkalle saakin tulkinnan nimenomaan mentaalisen prosessin, joka edeltää varsinaista konkreettisen toiminnan tilaa ja on jo käynnissä kielenkäyttäjän mielessä, olipa kyse hänen omista intentioistaan tai hänen tulkinnoistaan toisten ihmisten intentioiden tai tapahtumien todennäköisyyden suhteen.

4.3.2 *Olen taas tulossa Kuhmoon*

Olla tulossa voi ilmaista joko progressiivista tai tulevaisuuteen sijoittuvaa tapahtumaa samaan tapaan kuin *olla menossa*. Tulkinta riippuu viime kädessä kontekstista. Progressiivinen, konkreettista liikeprosessia korostava merkitys on läsnä esimerkeissä 37–39.

- (37) Kun käyn asioilla tai vaan kaupassa, ajattelen kotimatalla että odota ihan vähän, **olen tulossa**, ja kiirehdin askeleitani
- (38) **Olin tulossa** kaverin luota kotiin klo 19 aikaan illalla lauantaina. Jonkun ajan kuluttua kuulin askeleita takanani ja käännysin, mutta ketään tai mitään ei näkynyt.
- (39) Ihan kun **ois tulossa** kranaatti kohdalle.

Esimerkissä 37 liikettä korostaa askelten maininta, esimerkissä 38 taas on mukana progressiivisuudelle tyypillinen samanaikaisuuden elementti: kesken kulkemisen tapahtuu jotakin. Esimerkissä 39 on kyse kuvitteellisesta, ikään kuin parhaillaan käynnissä olevasta tapahtumasta.

Usein *olla tulossa* -konstruktion esiintymissä liikeprosessia olennaisempaa on kuitenkin saapumisen hetki tai sen jälkeinen tilanne – vieraiden saapuminen (esim. 40), vihollisen hyökkäys (esim. 41) tai kukkien läsnäolo tärkeällä hetkellä (esim. 42). Elotomat tarkoitteet voivat myös saada intentionaalisen siirtymisprosessin tulkinnan inhimillisen taustavaikuttajan kautta (esim. 42).

- (40) Sitten on varsinainen eteinen, johon kyllä järkkään aina tilaa takeille kun **on** vieraita **tulossa**.
- (41) Millaista jälkeä syntyy valtavan heinäsiirkka parven jäljiltä, ja kuvastivatko ne myös jotain armeijaa joka **oli tulossa** Israelin kimppeihin?
- (42) Kukkia **on tulossa** 200 kpl, yrtit ym vielä lisäksi.

Olla tulossa -konstruktion käyttö näyttää usein implikoivan, että kohtaamisen hetkeen johtava prosessi on oletettu jo jollain tavalla alkaneeksi – saapuminen edellyttää liikettä ja toimintaa, ja toimintaa yleensä edeltää valmistautuminen ja ennen kaikkea aie, kuten edellä *olla menossa* -rakenteen yhteydessä on tullut esille. *Olla menossa* ja *olla tulossa* voivatkin ilmaista virittyneisyyttä tulevaan tapahtumaan: varsinainen toiminta ei ehkä ole vielä alkanut, mutta jonkinlainen mentaalinen prosessi on jo käynnistynyt. Erityisen selvästi tämä tulee esiin tapauksissa, joissa puhutaan omista tai toisten suunnitelmista ja joissa tuleva tapahtuma on verraten etäällä nykyhetkestä.

- (43) **Olemme** perheen kanssa **tulossa** Saloon alkuvuodesta ja kysyisinkin nyt, että onko Salossa yhtään kirpputoria ja missä ne sijaitsevat?

- (44) **Onko** kukaan **tulossa** saaga tallin kesäleirille?
- (45) Sen ymmärrä[n] jos **on** alalle **tulossa**, tosin silloinkin koulutus on aivan liian pitkä

Intentiot korostavissa *olla tulossa* -ilmaisuissa liikkeen merkitys jää taka-alalle. *Olla tulossa* on lähinnä geneerinen siirtymisen merkitys, ja ilmaisun fokuksessa on täydennyksen ilmaisema sijainti, kuten paikkakunta tai muu paikka, jossa toiminta tapahtuu. Liike ja sijainti eivät myöskään välttämättä ole konkreettisia (esim. 45).

Näkökulma liittyi myös *olla tulossa* -rakenteeseen, mutta osin eri tavalla kuin *olla menossa* -rakenteen tapauksessa. Näkökulma liikkeeseen on aina päätepisteessä, jota kohti liike väylällä suuntautuu, olipa puhuja perillä odottamassa tai ei. Esimerkissä 46 määränpäässä odottaa kirjoittaja itse ja liikkujana on metsuri, esimerkissä 47 puhuja taas on itse liikkuja mutta asettuu määränpäässä olevan puhuteltavan näkökulmaan.

- (46) Meille **on tulossa** metsuri kaatamaan ISO:n tammen mökin pihalta
- (47) **Olen** taas **tulossa** Kuhmoon ja haen sinutkin poimimaan

Määränpään näkökulmaan asettuminen ei ole sidoksissa keskustelukumppanin olemiseen liikkeen kohteessa puhehetkellä, vaan näkökulma voi olla tulevaisuutta ennakoivan, fiktiivisesti jo määränpäässä olevan puhujan – tai määränpään yleensäkin, myös ilman inhimillistä läsnäolijaa, jos määränpään näkökulma on jostain syystä relevantti (Larjavaara 1990: 256–261):

- (48) Ketä **on** siis **tulossa** ahiksen riparille 2015?

Millä tavoin VÄYLÄ-skeema sitten ilmenee intentioita ja inhimillisen toiminnan ennakkointia ilmaisevissa *olla menossa*- ja *olla tulossa* -konstruktioiden käytöissä? *Olla menossa*-konstruktiivisissa ilmaisuissa hahmottuu asetelma, jossa intentionaalinen toimija liikkuu väylällä kohti etäämpänä sijaitsevaa tulevaisuuden hetkeä, jossa aie muuttuu teoksi. Kun kielenkäyttäjä sanoo olevansa menossa Viroon, vaikka hän tosiasiallisesti aikoo matkustaa vasta myöhempänä ajankohtana, ajan väylällä hän silti jo ponnistelee kohti hetkeä, jolloin suunnitellussa paikassa oleminen on totta. Intentionaalisisissa *olla tulossa* -rakenteellisissa ilmaisuissa hahmotus on samantyyppinen. Kun kielenkäyttäjä kertoo olevansa tulossa Kuhmoon, kulkee hän eteenpäin ajan väylää jo ennen varsinaisen matkanteon alkamista. Ajan väylällä liikkuminen – ajan kulku – on toki väistämätöntä ja tapahtuu subjektitarkoitteen voimatta siihen millään tavalla vaikuttaa, mutta asenteemme ja pyrkimyksemme vaikuttaa tuleviin tapahtumiin on omassa hallinnassamme. Tällöin myös ajassa olemisen ja vielä koittamattomien tapahtumien saavuttamisen voi nähdä aktiivisena ja dynaamisena toimintana, ikään kuin etenevänä liikkeenä, joka mahdollistaa tulevaisuudessa tapahtuvan toiminnan toteutumisen.

4.3.3 *Ellei ole todella lähdössä*

Kantaverbinsä momentaanista aspektia heijastellen *olla lähdössä* eroaa *olla menossa*- ja *olla tulossa* -konstruktioista siinä, että se ei lainkaan kuvaa duratiivista, etenevää liikettä väylällä. *Lähteä*-verbin tapaan *olla lähdössä* fokusoii lähtöpisteestä eroamista, mutta toisin kuin yksinäisverbin preesensmuoto, joka kuvaa kestoltaan hetkellistä tapahtumaa, progressiivinen muoto venyttää tarkastelun kohteena olevaa hetkeä. Sellaisia *olla lähdössä* -ilmauksia, joissa lähtemiseen sisältyy konkreettisen liikkeen tulkinnan mahdollisuus (esim. 49), voi pitää aspektiltaan progressiivisina:

(49) Juuri kun **olimme lähdössä**, kuulimme kaikki oudon äänen.

Esimerkissä on myös läsnä progressiivisuudelle tyypillinen rinnakkaistilanne (ks. myös Herlin 1998: 33–38): puhuja kertoo jo tapahtuneesta tilanteesta, jossa juuri konkreettisen poistumisen hetkellä kuuluu epätavallista ääntä. Kuten momentaaniverbin sisältävän progressiivikonstruktion kohdalla yleensäkin, myös *olla lähdössä* voi saada tulkinnan, jonka mukaan se aktuaalisen tapahtuman sijaan ilmaisee tapahtumaa välittömästi edeltävää hetkeä eli propinkvatiivisuutta (Heinämäki 1995; Määmies 1997). Tässä mielessä *olla lähdössä* tarkoittaa hetkeä juuri ennen liiketapahtuman alkua samalla tavoin kuin vaikkapa *olla hyppäämässä*. Yhteisestä aspektipiirteestä, momentaanisuudesta, huolimatta hyppääminen ja lähteminen ovat varsin erilaisia tapahtumia. Hyppääminen on suhteellisen kiistattomasti selvärajainen tapahtuma. On selvää, että lähtemisen ydinaineksena on punktuaalinen poistumisen hetki, kuten ovesta ulos astuminen, mutta käytännössä lähtöön kytkeytyy monia elementtejä, eikä ole yksiselitteistä, milloin *lähdössä oleminen* alkaa ja miten se rajautuu (ks. myös Onikki-Rantajääskö 2001: 118).

Se, mikä milloinkin käsitetään lähdössä olemiseksi, riippuu tilanteesta ja tulkitsijasta samaan tapaan kuin *olla menossa* ja *olla tulossa* -rakenteiden kohdalla – progressiivikonstruktion käyttöön voi riittää pelkästään oma intentio tai käsitys muiden intentioista tai yleensäkin lähdön todennäköisyydestä. Ajallisesti lähtö voi sijoittua hyvin etäälle nykyhetkestä – tällöin *olla lähdössä* ei siis kuvaa tyypillisen momentaaniverbin sisältävän progressiivikonstruktion tapaan lähtemäisillään oloa:

(50) Viime yönä näin kaksi unta, eri unta, että **olin lähdössä** USA:n. Unessa oli jo lähtöpäivä ja laivalle lähtö oli edessä.

(51) Me **olla**an myös lähdössä juuri vuoden täyttäneen kanssa ensi talvena thaimaahan ja selvittelin tätä rokote hommaa :)

Esimerkissä 50 samana päivänä lähdössä oloon kuuluu erilaisia viime hetken valmisteluita, kun taas esimerkiksi 51 välttämätön virittäytyneisyys matkaan on olemassa jo kuukausia aiemmin: suunniteltu matka vaatii rokotusasioiden hoitamista. *Lähdössä oleminen* on myös mahdollista, vaikka tarkka määränpääkään monine olennaisine yksityiskohtineen ei ole vielä ollenkaan selvillä – pelkkä päätös riittää:

- (52) Olisin kiinnostunut työskentelemään suomenkielisissä asi[a]kaspalvelutehtävissä em maissa. – – olen opiskellut sekä tehnyt vapaaehtoistyötä ulkomailla, joten **en ole** täysin ”ummikkona” maailmalle **lähdössä**.
- (53) Mikäli **olet lähdössä** STS Kielimatkojen kautta vaihto-oppilaaksi tai suunnittele lähteväsi, LUE HUOLELLA ennen sitoutumistasi STS:n laatimat pelisäännöt ja selvitä itsellesi, mihin kaikkeen pelisääntöihin sitoutuminen voi johtaa!!

Olla lähdössä -konstruktion sisältyvä intention dynaamisuus käy hyvin ilmi esimerkissä 53, jossa kirjoittaja tarjoaa kahta positiota vaihto-oppilaaksi lähtöön: lähtö on joko varma aie tai vasta harkinnassa. Kummassakaan tapauksessa lähtö ei ole vielä ajankohtainen, sillä osallistumiseen ei ole vielä tarvinnut sitoutua. Esimerkeissä 50–53 *olla lähdössä* muistuttaa intentionaalisten *olla menossa*- ja *olla tulossa* -rakenteiden käyttöä sikäli, että niissä kaikissa olennaista on päämäärä, kun taas varsinainen liikeprosessi taka-alaistuu geneerisen siirtymisen merkiksi. *Olla lähdössä* voi myös ilmaista poistumista päämäärän sijaan:

- (54) Joko Kela **on lähdössä**? Muuta meillä ei enää olekaan.
- (55) Mielestäni erolla ei saa uhkailla ellei **ole todella lähdössä**.
- (56) **Onko** KD **lähdössä** Hallituksesta vai ei?

Esimerkeissä konkreettinen liike ja abstraktimpi poistuminen limittyvät toisiinsa. Toimintapisteen lakkauttaminen ja parisuhteesta irtautuminen voivat merkitä myös konkreettista siirtymistä, kun toimitiloista tai asunnosta muutetaan pois. Sen sijaan esimerkissä 56 hallituksesta lähteminen ei varsinaisesti tarkoita, että lähtijät konkreettisesti poistuvat tilasta, jossa hallitus kokoontuu. Lähteminen on abstraktia, mutta toisaalta sen jälkeinen poissaolo on konkreettista.

VÄYLÄ-skeema hahmottuu myös *olla lähdössä* -konstruktion tapauksessa, mutta toisin kuin *olla menossa*- ja *olla tulossa* -rakenteissa, liikesemanttisesti *olla lähdössä* ei kuvaa duratiivista liikettä pitkin väylää, vaan implikoi olemista väylän alkupisteessä, josta varsinainen liike alkaa. Toisin kuin intentioita ja inhimillisen toiminnan ennakointia ilmaisevat *olla menossa* ja *olla tulossa*, intentionaalinen *olla lähdössä* ei siis saa kvasiprogressiivista, toisin sanoen näennäisesti parhaillaan liikkeessä olon tulkintaa. Sen sijaan *olla lähdössä* kuvaa staattista ja samalla dynaamisesti liikkeeseen orientoitunutta olemista. Jos ilmaisussa ei ole ajan adverbialia, aiotun lähtemisen voi ajatella tapahtuvan ainakin periaatteessa milloin vain, myös suhteellisen lähellä puhehetkeä, mutta kun lähdölle on mainittu ajankohta, *lähdössä* olo voi olla hyvinkin pitkä ajanjakso (ks. Onikki-Rantajääskö 2001: 118). Kyse on tällöin ennen kaikkea olotilasta, mentaalista valmiudesta.

5 Limittäisiä merkityksiä

Edellä on havaittu, että *olla V-OssA* -konstruktiolla voidaan ilmaista paitsi progressiivisuutta myös intentionaalista, dynaamista pyrkimystä kohti päämäärää ilman, että kantaverbin osoittama aktuaalinen toiminta eli liikkuminen on vielä käynnissä. Tällöin *olla V-OssA* implikoi parhaillaan voimassa olevaa päätöstä ja mentaalista ponnistusta, jota tavoitteeseen pääseminen vaatii jo ennen varsinaista konkreettista liikkumistapahtumaa. Lisäksi *olla V-OssA* -konstruktiota käytetään, kun erilaisten asiantilojen kehityskulkuja tai luonnonilmiöitä ennakoidaan. Tarkastelen seuraavaksi kokoavasti sitä, mitä tapahtuu progressiiviselle merkitykselle, kun *olla V-OssA* ilmaisee intentioita tai ennakoivia, sekä sitä, millainen *olla V-OssA* on futuurisuuden ilmaisukeinona.

5.1 Intentioita ja ennakoivia ilmaisevan *olla V-OssA* -konstruktion aspektuaalinen tulkinta

Kun *olla V-OssA* ilmaisee intentioita tai tulevan ennakoivia, tapahtuminen ei yleensä ole aspektiltaan progressiivista. Progressiivisuuden puuttuminen näkyy tällöin siten, että ilmaisussa ei synny vaikutelmaa sisäisestä näkökulmasta toimintaan tai tapahtumaan samalla tavalla kuin mistä progressiivisessä aspektissa on kyse. Intention tai ennakoivien ilmaisujen ei siis korostu tapahtumisen käynnissä olo eikä kyse ole tilanteen sisäisen aikarakenteen kuvaamisesta, vaan ilmaus osoittaa tapahtuman temporaalista sijaintia, tarkemmin suhdetta tulevaan aikaan. Progressiivisuutta on kyllä periaatteessa mahdollista ilmaista *olla V-OssA* -konstruktiolla myös tulevassa ajassa, mutta siinä tapauksessa ilmaisussa tarvitaan tietynlaisia elementtejä, jotta progressiivinen tulkinta syntyisi. Koska tämän tutkimuksen aineistossa tapauksia ei ole, havainnollistan käyttöä seuraavan internetistä poimitun esimerkin avulla:

- (57) Mulla ei näy vielä tulokset eikä pisterajatkaan, tulokset saa hakea koulultakin vasta yhdeksältä mut **oon** silloin **menossa** jo muualle

Esimerkissä adverbiaali-ilmaukset *vasta yhdeksältä* ja *silloin* luovat ajallisen kehysten, jonka sisällä toiminta (meneminen) tapahtuu. Hetki, jota vasten toimintaa tarkastellaan, on huomattavasti lyhyempi kuin toiminnan kokonaiskesto (muualle meneminen tuskin tapahtuu ainoastaan hetkenä, jolloin kello on yhdeksän). Kapeassa aikaikkunassa siis näkyy vain osahetki käynnissä olevasta menemisestä.⁷ Lisäksi esimerkissä ajan adverbiaalit sijoittuvat *olla V-OssA* -konstruktion edelle ja sen keskelle. Ajankohta nousee siis temaattisesti tärkeäksi: tietynä hetkenä tapahtuu jotakin. Kääntäen voidaan sanoa, että progressiivinen tulkinta on epätodennäköinen, jos ajallinen kehys on tapahtumisen keston suhteutettuna hyvin laaja tai jos ajan ilmaus syntak-

7. Bertinetto, Ebert ja de Groot (2020: 526–531) jakavat progressiivit kahteen alatyypin, fokaloivaan ja duratiiviseen, joista ensimmäisessä ajallinen kehys on kapea (engl. *a single point in time*) ja jälkimmäisessä laajempi (engl. *a larger interval of time*). Ajallisen kehysten laajuutta olisi kiinnostavaa tarkastella myös suomenkielisten ilmaisujen progressiivisten tulkintojen yhteydessä.

tisesti sijoittuu vasta verbikonstruktion jälkeen eikä nouse temaattisesti relevantiksi. Tämä näkyy aineistossa muun muassa esimerkeissä 30, 43 ja 51, joissa ajan adverbiaali (*elokuussa, alkuvuodesta, ensi talvena*) sijaitsee lauseiden loppuosassa ja on kestoaltaan niin laava, että liiketapahtuma kattaa tosiasiallisesti vain murto-osan niiden ilmaisevasta ajanjaksosta. Progressiivisuuden vaatimaa intensiteettiä ei tällöin muodostu.

Intentioita ja ennakkointia ilmaiseva *olla V-OssA* ei siis lähtökohtaisesti ilmaise progressiivisuutta tulevassa ajassa. Tämä on kiinnostava ilmiö sikäli, että yleisesti ottaen futuuritempuksen ilmaisukeinon ei kannattaisikaan rajoittua niinkin spesifiin aspektimerkitykseen kuin progressiivisuuteen. Futuurirakenteen käyttömahdollisuudet olisivat tällöin paljon kapeammat (intentioita ja ennakkointia ilmaisevan *olla V-mAssA* -rakenteen aspektimerkityksestä ks. Niva 2021b). Eri asia on, jos progressiivisen rakenteen käyttö intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisussa – joko yleisesti ottaen tai tapauskohtaisesti – halutaan tulkita osoitukseksi siitä, että toiminta tai siihen liittyvä prosessi on jo jollain tavoin alkanut ja on siis jossain mielessä progressiivista.

5.2 *Olla V-OssA* futuurisuuden ilmaisukeinona

Miksi *olla V-OssA* -konstruktiolla siis ilmaistaan intentioita ja ennakkointia? Ainakin konstruktiota voi pitää tunnusmerkkisenä, intention tai ennakkoinnin roolia korostavana vaihtoehtona yksinäisverbin preesensmuodoille *mennä, tulla ja lähteä*, jotka voivat myös ilmaista tulevaa tapahtumista. Niihin verrattuna pidempi muoto myös kiinnittää huomion paremmin, ja progressiivisuuden ilmaisussa toimiva muoto voi toisinaan toimia myös vakuutteluna siitä, että tapahtuma on jollakin tavalla jo käynnistynyt ja johtaa siksi varmemmin lopputulokseen.

Ainakin periaatteessa *olla V-OssA* voi ilmaista sekä progressiivisuutta että intentioita ja ennakkointia niin menneessä ajassa, nykyhetkessä kuin tulevassakin ajassa. Edellä progressiivinen käyttö on jo näkynyt imperfektissä (esim. 38, *Olin tulossa kaverin luota kotiin klo 19 aikaan illalla lauantaina*), preesensissä (esim. 37, *ajattelen kotimatalla että odota ihan vähän, olen tulossa, ja kiirehdin askeleitani*) ja futuurisessa merkityksessä (esim. 57). Seuraavat esimerkit puolestaan ovat esimerkkejä *olla V-OssA* -konstruktion futuurisen merkityskäytön mahdollisuudesta menneessä (imperfektissä ja perfektissä):

- (58) Itkin ja vaikeroin perheenäidin latoessa noita höyryäviä herkkuja isoon uunivuokaan (vieraita **oli tulossa** paljon).
- (59) Ja ilman muuta kerron kenen kanssa olen lähdössä, aina pitää kertoa jollekulle, jos jotakin sattuu, tietää edes joku mihin olet **ollut menossa** ja kenen kanssa

Samalla logiikalla intentioiden ja tulevien tapahtumien ennakkointi on mahdollista sijoittaa myös tulevaan aikaan, joskin tällainen mahdollisuus lienee melko lailla käytämätön. Pluskvamperfektiä aineistossa ei ole kummassakaan merkityskäytössä, mutta mahdoton se ei liene.

Tiivistäen voi siis sanoa, että *olla V-OssA* pystyy ilmaisemaan sekä progressiivista aspektia että futuurisuutta läpi tempusparadigman. Tämä onnistuu siksi, että konst-

ruktion finiittiverbi *olla* on käytettävissä kaikissa menneen ajan tempuksissa ja toimii preesensmuotoisena kahdessa funktiossa sekä nykyhetken että tulevan hetken ilmaimisena. Progressiivisuudessa tapahtuma on viittaushetken aikainen, futuurisuudessa viittaushetken jälkeinen. *Olla*-verbi osoittaa siis tapahtumisen temporaalisen sijainnin molemmissa merkityksissä, mutta deverbaliimuodon ilmaisema tapahtuminen on progressiivisuudessa samanaikaista *olla*-verbin kanssa ja futuurisessa merkityskäytössä sitä myöhempää. Käytännössä hallitsevaa näyttää olevan konstruktion käyttö niin, että progressiivisessa merkityskäytössä viittaushetkenä on puhehetki (preesens) tai puhehetkeä edeltävä hetki (imperfekti), ja futuurisessa käytössä viittaushetkenä on puhehetki.

Olla V-OssA pystyy ilmaisemaan sekä relatiivista että absoluuttista futuurisuutta. Sen sijaan varsinaisena futuuritempuksen edustajana *olla V-OssA* -konstruktiota ei voi pitää jo yksistään siitä syystä, että se rajoittuu ilmaisemaan tilanteita, joihin sisältyy jonkinlainen (konkreettinen tai metaforinen) siirtymä – siis liike, jota *mennä*, *tulla* ja *lähteä* kuvaavat. Myös käytössä, jossa *olla V-OssA* saa infinitiivitäydennyksen (esim. 32, *Olen menossa ottamaan botoxia hikoiluun*), infinitiivin kuvaama tapahtuminen mahdollistuu vasta sitä edeltävän siirtymisen kautta. Niin ikään *olla V-OssA* -konstruktion avulla ei myöskään ilmaista tulevaa tilannetta, jos subjektin sijainti ei muutu lainkaan. Esimerkiksi *olen menossa kirjoittamaan* on ilmauksena omituinen, jos puhuja aikoo kuitenkin pysyä sen hetkessä sijainnissaan.

Periaatteessa *olla V-OssA* -konstruktiot ja sen käyttö kyllä sisältävät sellaisia ominaisuuksia, jotka ovat tärkeitä futuuritempuksen ilmaisumuodoksi kehittyvälle konstruktiolle: liikesemantiikan, tulosijaiset täydennykset, intention korostumisen, intention liittymisen subjektitarkoitteeseen puhujan sijaan ja mahdollisuuden osoittaa intention ohella myös ennakointia. Bybeen, Perkinsin ja Pagliucan (1994: 268) mukaan yksi futuuritempuksen ilmaisukeinojen kieliopillistumispoluista pohjautuu juuri geneeriin, menemistä ja tulemistä ilmaiseviin liikeverbeihin ja tulosuuntaisuutta osoittaviin elementteihin. Lähtökohtana toimiva rakenne on merkitykseltään tällöin joko progressiivinen, imperfektiivinen (aspektiltaan rajaamaton) tai ilmaisee menemättömän ajan tempusta. Olennaista on, että kielenkäyttäjä ilmaisee olevansa parhaillaan matkalla kohti päämäärää, mikä samalla implikoi myös intentiota saavuttaa päämäärää. Merkityksen muutos preesensistä futuuriseksi tulee mahdolliseksi, kun konstruktiot alkaa ilmaista intentiota, vaikka intention toteutumiseen ei sisälly liikettä. Muutospolkuun myös kuuluu, että konstruktion ilmaisema puhujan intentio siirtyy vähitellen subjektin ominaisuudeksi. Tällöin kolmannesta persoonasta puhuttaessa on kyse puhujan ennakoinnista. Bybeen ym. esittämän kieliopillistumispolun perusteella *olla V-OssA* -konstruktion voi siis sanoa olevan typologisesti uskottava lähtökohta futuuritempuksen ilmaisumuodon kehitykselle. Kehityskulku tämän tutkimuksen valossa on kuitenkin lähinnä potentiaalinen, ja mahdollisten konstruktiomuutosten tarkasteluun infinitiivitäydennysten osalta vaadittaisiin laajempi aineisto.

Konstruktiokieliopin ja sen mukaisen konstruktioverkoston käsitteen (Goldberg 2019: 34–37; Diessel 2019) näkökulmasta konstruktiomuutokset voivat myös motivoitua useamman eri tekijän vaikutuksesta. *Olla V-OssA* -konstruktion futuurisessa käytössä näyttääkin merkitykselliseltä lisäksi se, että kyse on oikeastaan kolmesta erillisestä konstruktiosta, joilla on sekä yhteisiä että eräviä piirteitä. Semanttisesti ja muodoltaan

samantyyppinen konstruktio voi toimia analogisena mallina toisen konstruktion muutokselle (ks. esim. Bybee 2010: 58–59, 63–75; Hopper & Traugott 2003: 63–67; Traugott & Trousdale 2013: 50–61). Kuten edellä on tullut esille, *olla lähdössä* usein ilmentää pitkittyntä, staattista mutta samalla dynaamista, lähtöön orientoitunutta olotilaa. Voidaan ajatella, että esimerkiksi *olla lähdössä* -konstruktio toimii mallina sen sisärakenteille: *olla menossa* ja *olla tulossa* ikään kuin venyvät temporaalisilta rajoiltaan taaksepäin ja alkavat *olla lähdössä* -konstruktion tapaan merkitä myös dynaamisesti orientoitunutta mutta pitkittyntä olotilaa aktuaalisen toiminnan edellä. *Olla lähdössä* -konstruktion inherentti aikomisen tai ennakkoinnin elementti siis ikään kuin tarttuu.

Olen tässä artikkelissa tarkastellut *olla menossa*-, *olla tulossa*- ja *olla lähdössä* -konstruktion sisältäviä ilmauksia, joilla tuodaan esille intentioita ja ennakkointia. *Olla V-OssA* -konstruktion kehitystä sekä siihen vaikuttavaa konstruktioverkoston roolia tarkastelen enemmän toisaalla (Niva 2021a). Lisäksi käsitelen infinitiivillisen *olla V-mAssA* -rakenteen sisältävien ilmaisujen käyttöä ennakkoinnin ja intentioiden ilmaisuisissa kahdessa muussa artikkelissa (Niva 2021b, 2021c). Näistä jälkimmäisessä *olla V-OssA* esiintyy tarkastelussa tärkeässä sivuroolissa. Deverbaalinen *olla V-OssA* -konstruktio ja infinitiivillinen *olla V-mAssA* -konstruktio muodostavat kiinnostavan rakenneparin, ja niiden käyttöä intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisuisissa sekä intentio- ja ennakkointikäytön motivaatiota on hedelmällistä tarkastella niin kummankin konstruktion omista lähtökohdista käsin kuin niiden keskinäisen vuorovaikutuksenkin kannalta.

Lähteet

- BERTINETTO, PIER MARCO – EBERT, KAREN – GROOT, CASPER DE 2000: The progressive in Europe. – Östen Dahl (toim.), *Tense and aspect in the languages of Europe* s. 517–558. Berlin: Mouton de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110197099.4.517>.
- BINNICK, ROBERT 1991: *Time and the verb. A guide to tense and aspect*. New York: Oxford University Press.
- BYBEE, JOAN 2010: *Language, usage and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511750526>.
- BYBEE, JOAN – DAHL, ÖSTEN 1989: The creation of tense and aspect systems in the languages of the world. – *Studies in Language* 13 (1) s. 51–103.
- BYBEE, JOAN – PERKINS, REVERE – PAGLIUCA, WILLIAM 1994: *The evolution of grammar. Tense, aspect and modality in the languages of the world*. Chicago: University of Chicago Press.
- COMRIE, BERNARD 1976: *Aspect. An introduction to the study of verbal aspect and related problems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 1985: *Tense*. Cambridge: Cambridge University Press.
- DAHL, ÖSTEN 1985: *Tense and aspect systems*. Oxford: Blackwell.
- 2000: The grammar of future time reference in European languages. – Östen Dahl (toim.), *Tense and aspect in the languages of Europe* s. 309–328. Berlin: Mouton de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110197099.2.309>.
- DAHL, ÖSTEN – VELUPILLAI, VIVEKA 2013: The future tense. – Matthew S. Dryer & Martin Haspelmath (toim.), *The world atlas of language structures online*. Leipzig: Max Planck

- Institute for Evolutionary Anthropology. <https://wals.info/chapter/67>.
- DE BRABANTER, PHILIPPE – KISSINE, MIKHAIL – SHARIFZADEH, SAGHIE 2014: Future tense vs. future time. An introduction. – Philippe De Brabanter, Mikhail Kissine & Saghie Sharifzadeh (toim.), *Future times, future tenses* s. 1–25. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199679157.003.0001>.
- DE WIT, ASTRID – BRISARD, FRANK 2014: A cognitive grammar account of the semantics of the English present progressive. – *Journal of Linguistics* 50 (1) s. 49–90. <https://doi.org/10.1017/S0022226713000169>.
- DIESEL, HOLGER 2019: *The grammar network. How linguistic structure is shaped by language use*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108671040>.
- EBERT, KAREN 2000: Progressive markers in Germanic languages. – Östen Dahl (toim.), *Tense and aspect in the languages of Europe* s. 605–654. Berlin: Mouton de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110197099.4.605>.
- FILLMORE, CHARLES – KAY, PAUL 1999: Grammatical constructions and linguistic generalizations. *The What's X Doing Y construction*. – *Language* 75 (1) s. 1–33. <https://doi.org/10.2307/417472>.
- FILLMORE, CHARLES – KAY, PAUL – O'CONNOR, MARY 1988: Regularity and idiomaticity in grammatical constructions. The case of Let Alone. – *Language* 64 (3) s. 501–538. <https://doi.org/10.2307/414531>.
- FRIED, MIRJAM – ÖSTMAN, JAN-OLA 2004: Construction Grammar. A thumbnail sketch. – Mirjam Fried & Jan-Ola Östman (toim.), *Construction grammar in a cross-language perspective* s. 11–26. Amsterdam: Benjamins. <https://doi.org/10.1075/cal.2.02fri>.
- GOLDBERG, ADELE 1995: *Constructions. A construction grammar approach to argument structure*. Chicago: Chicago University Press.
- 2006: *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268511.001.00>.
- 2019: *Explain me this. Creativity, competition, and the partial productivity of constructions*. Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvc772nn>.
- HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HEINÄMÄKI, ORVOKKI 1995: The progressive in Finnish. Pragmatic constraints. – Pier Marco Bertinetto, Valentina Bianchi, Östen Dahl & Mario Squartini (toim.), *Temporal reference, aspect, and actionality. Vol. 2. Typological perspectives* s. 143–154. Torino: Rosenberg & Sellier.
- HERLIN, ILONA 1998: *Suomen kun*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 712. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HERLIN, ILONA – HONKANEN, SUVI 2001: Intransitiiviverbit. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa (toim.), *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 343–401. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HEWSON, JOHN 2012: Tense. – Robert Binnick (toim.), *The Oxford handbook of tense and aspect* s. 507–535. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxford-hb/9780195381979.013.0017>.
- HILPERT, MARTIN 2008: *Germanic future constructions. A usage-based approach to language change*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- HOPPER, PAUL – TRAUOGOTT, ELISABETH 2003: *Grammaticalization*. Toinen, uudistettu painos. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139165525>.

- HUUMO, TUOMAS – SIVONEN, JARI 2010: Conceptualizing change as deictic abstract motion. Metaphorical and grammatical uses of ‘come’ and ‘go’ in Finnish. – Fey Parril, Vera Tobin & Mark Turner (toim.), *Meaning, form, and body* s. 111–128. Stanford: CSLI Publishers.
- IKOLA, OSMO 1949: *Tempusten ja modusten käyttö ensimmäisessä suomalaisessa Raamatussa verrattuna vanhempaan ja nykyiseen kieleen I*. Turun yliopiston julkaisuja B: XXXII. Turku: Turun yliopisto.
- JOHNSON, MARK 1987: *The body in the mind. The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago: The University of Chicago Press.
- JUSSILA, RAIMO – NIKUNEN, ERJA – RAUTOJA, SIRKKA 1992: *Suomen murteiden taajuus-sanasto*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisu 66. Helsinki: VAPK-kustannus.
- JÄÄSKELÄINEN, ANNI 2012: Sehän menee että suhahtaa. Tulemisen ja menemisen äänet. – Ilona Herlin & Lari Kotilainen (toim.), *Verbit ja konstruktiot* s. 62–103. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- (tekeillä): Ajallisen toistuvuuden ilmaisut ja niiden motivaatio. – Anni Jääskeläinen, Gaidig Dubois, Markus Hamunen, Jaakko Leino & Heidi Niva (toim.), *Ajan ulottuvuuksia. Suomen kielen ajan ja liikkeen kuvaamisen kielioppia*.
- KANGASMAA-MINN, EEVA 1983: Derivaatiokielioppia 2. Verbikantaiset nominijohdokset. – *Sananjalka* 25 s. 23–42.
- KARTTUNEN, MIIA 2018: *No pittää kahttoo. Puhujan tulevan toiminnan ilmausten kielioppia ja pragmatiikkaa*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 119. Joensuu: University of Eastern Finland.
- KLEIN, WOLFGANG 1994: *Time in language*. Routledge, London. <https://doi.org/10.4324/9781315003801>.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus 2018. <https://www.kielitoimistonanakirja.fi> (1.3.2021).
- LAKOFF, GEORGE – JOHNSON, MARK 1980: *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- LANGACKER, RONALD 1991: *Concept, image and symbol. The cognitive basis of grammar*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- LARJAVAARA, MATTI 1990: *Suomen deiksis*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PENTTI 1990: Mikä siellä liikkuu? Liike- ja muutosverbien subjekti. – *Virittäjä* 94 (4) s. 400–418.
- 1993: *Polysemia. Kielen moniselitteisyys. Suomen kielen kognitiivista kielioppia I*. Kieli 7. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- MAIR, CHRISTIAN 2012: Progressive and continuous aspect. – Robert Binnick (toim.), *The Oxford handbook of tense and aspect* s. 803–827. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195381979.013.0028>.
- MAAMIES, SARI 1997: Hanhi hautomaisillansa. Suomen *maisillaan*-johdosten kehitys. – Tapani Lehtinen & Lea Laitinen (toim.), *Kieliopillistuminen. Tapaustutkimuksia suomesta* s. 20–37. Kieli 12. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- NIVA, HEIDI 2021a: *Onnellisemmat ajat näyttää siellä olevan tulossa*. Liikeverbillisen progressiivirakenteen futurisia merkityksiä vanhassa kirjasuomessa ja varhaisnykysuomessa. *Virittäjä* 125 (1), 32–63. <https://doi.org/10.23982/vir.88227>.
- 2021b: Parhailaan mutta myöhemmin. *Olla V-mAssA* -rakenne intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisuissa. *Sananjalka* 63 31–54. <https://doi.org/10.30673/sja.96098>.
- 2021c: Aikeiden aika. *Olla tekemässä* -rakenne futurisuuden ilmaisukeinona. – *Finnish Journal of Linguistics* 34 s. 103–148.

- NURMINEN, SALLA 2015: *Lauseen aspektin ilmaiseminen suomen kielessä. Tutkimus olla-, tehdä- ja tulla-verbillisistä tekstilauseista käyttökontekstissaan*. Annales Universitatis Turkuensis C 410. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6210-5>.
- NUUTINEN, OLAVI 1976: *Suomen teonnimirakenteista. Stockholm studies in Finnish language and literature I*. Stockholm: Finska institutionen vid Stockholms universitet.
- ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ, TIINA 2001: *Sarjoja. Nykysuomen paikallissijaiset olotilanilmaukset kielen analogisuuden ilmentäjinä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 817. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2005: 3. infinitiivin inessiivi ja määräpaikkaisuuden arvoitus. – Ilona Herlin & Laura Visa-pää (toim.), *Elävä kielioppi. Suomen infiniittisten rakenteiden dynamiikkaa* s. 173–193. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1021. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PENTTILÄ, AARNI 1963: *Suomen kielioppi. 2.*, tarkistettu painos. Porvoo: WSOY.
- REICHENBACH, HANS 1947: *Elements of symbolic logic*. New York: The Macmillan Company.
- SAUKKONEN, PAULI – HAIPUS, MARJATTA – NIEMIKORPI, ANTERO – SULKALA, HELENA 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. Helsinki: WSOY.
- TALMY, LEONARD 2000: *Toward cognitive semantics I. Concept structuring systems*. Cambridge: The MIT Press.
- TOMMOLA, HANNU 1992: The marking of future time reference in Finnish. – Östen Dahl, Casper de Groot & Hannu Tommola (toim.), *EUROTYP Working Papers. Series VI No. 3* s. 12–28. Stockholm: European Science Foundation.
- 2000: Progressive aspect in Baltic Finnic. – Östen Dahl (toim.), *Tense and aspect in the languages of Europe* s. 655–692. Berlin: Mouton de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110197099.4.655>.
- TRAUGOTT, ELIZABETH – TROUSDALE, GRAEME 2013: *Constructionalization and constructional changes*. Oxford Studies in Diachronic and Historical Linguistics. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199679898.001.0001>.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004. *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (4.3.2021).

Overlapping points of time and solid intentions: crossing the borders between progressivity and futurity: the *olla* V-OssA construction with motion verbs

The constructions *olla menossa* ‘be going’, *olla tulossa* ‘be coming’ ja *olla lähdössä* ‘be leaving’ (from here on: *olla* V-OssA) are polysemous: they appear in both progressive expressions and in expressions of intentions and prediction. This article concerns the usage of *olla* V-OssA of the latter type. The construction *olla* V-ssA consists of the verb *olla* ‘be’ and a deverbal noun in the inessive case (a local case) -ssA, based on the verbs *mennä* ‘go’, *tulla* ‘come’ and *lähteä* ‘leave’.

The article describes and analyses the usage of the construction *olla* V-OssA in present-day Finnish. The expressions under examination in this article are originally taken from Suomiz4, an online discussion site. Observing the interpretation of *olla* V-OssA as an expression of intention and prediction, the article focuses on the element of progressivity, the lexical aspect of the verb, and motion semantics and the deictic features related to it. Additionally, the syntactic and semantic features of the sentence and the context of the expression are taken into account.

The article shows that the construction *olla* V-OssA expresses intentional, dynamic pursuit towards the goal while the action (motion) expressed by the verb stem has not, in actual fact, started yet. The following expressions exemplify this usage: *Olen menossa Vieroon ja Saarenmaalle moottoripyörällä juhannuksen jälkeen* ‘I am going to ~ will go to Estonia and Saarenmaa by motorbike after Midsummer’; *Olemme perheen kanssa tulossa Saloon alkuvuodesta* ‘My family and I are coming ~ will come to Salo at the beginning of the year’, and *Me ollaan myös lähdössä juuri vuoden täyttäneen kanssa ensi talvena thaimaahan* ‘We are going ~ will go to Thailand next winter with our 12-month-old’. Besides this usage type, the *olla* V-OssA construction is found in expressions that predict how nature-related phenomena and other states of affairs proceed: *Syyskuu on tulossa ja vettä sataa niskaan* ‘September is coming, and it’s pouring with rain’.

The article asserts that the elements of progressivity and motion are central factors that explain the usage of the *olla* V-OssA construction in expressions of intentions and predictions. The article shows that the boundaries between an ongoing event and an event located in the future are sometimes blurred.

Limittäisiä aikoja ja vakaita aikeita: progressiivisuuden ja futuurisuuden rajankäyntiä liikeverbillisessä *olla V-OssA* -konstruktiossa

Olla menossa-, *olla tulossa-* ja *olla lähdössä* -konstruktiot (yhteisesti *olla V-OssA*) esiintyvät kahdessa erilaisessa merkityksessä: progressiivisuuden ilmaisussa sekä intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisussa. Tässä artikkelissa tarkastellaan *olla V-OssA* -konstruktion käyttöä intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisussa.

Artikkelissa kuvataan ja analysoidaan sitä, millä tavoin konstruktiota käytetään nykysuomessa, tarkemmin Suomi24-keskustelupalstalla. Analyysissa kiinnitetään huomiota siihen, miten progressiivisuuden elementti, verbien leksikaalinen aspekti ja liikesemantiikka sekä liikkeeseen kytkeytyvä näkökulmaisuus vaikuttavat konstruktion tulkintaan intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisuina. Myös konstruktion muut syntaktis-semanttiset piirteet sekä konteksti ovat tarkastelun kohteena.

Artikkeli osoittaa, että *olla V-OssA* -konstruktiolla ilmaistaan intentionaalista, dynaamista pyrkimystä kohti päämäärää ilman, että kantaverbin osoittama aktuaalinen toiminta eli liikkuminen on vielä käynnistynyt. Tällaista merkitystä ilmentävät esimerkiksi ilmaisut *Olen menossa Viroon ja Saarenmaalle moottoripyörällä juhannuksen jälkeen*; *Olemme perheen kanssa tulossa Saloon alkuvuodesta* ja *Me ollaan myös lähdössä juuri vuoden täyttäneen kanssa ensi talvena thaimaahan*. Lisäksi *olla V-OssA* -konstruktiota käytetään, kun ennakoidaan erilaisten asiantilojen kehityskulkuja tai luonnonilmiöitä: *Syyskuu on tulossa ja vettä sataa niskaan*.

Artikkelissa esitetään, että progressiivisuuden ja liikkeen merkitykset ovat keskeisiä syitä sille, että *olla menossa-*, *olla tulossa-* ja *olla lähdössä* -konstruktiota käytetään intentioiden ja ennakkoinnin ilmaisussa. Analyysissa käykin ilmi, että parhaillaan käynnissä olevan ja tulevaan aikaan sijoittuvan tapahtumisen välinen raja on toisinaan häilyvä.

Kirjoittajan yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Kirjoittaja on väitöskirjatutkija Helsingin yliopistossa.